

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	De jejuniis
Lange Titel	Document	Tractatus de ieuniis
	Colofon	Tractatus utilis de ieuniis
Auteur	Document	Antonius de Rosellis
Impressum	Plaats	Extern Antwerpen
	Uitgever/ drukker	Extern Mathias van der Goes
	Datum	Extern [tussen 1486 en 1491]
Collatie	in 4°, a°, 6 folia, niet genummerd, signaturen	
Opmerking	- impressum : ISTC	
	- titel en auteur staan in het incipit	
Inhoud	d011	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	1 kolom, 30 lijnen, gotisch lettertype, zwarte inkt	
Referentie	ISTC nr.	ir00325500
	Polain nr.	3401
Bibliotheken	Antwerpen, MPM ; Antwerpen, O.L.V.-College	
	5 buitenlandse bibliotheken (zie ISTC)	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88C5(2)	
Beschrijving	Band	- kartonnen platten : 135 x 217 mm - bekleding : heel leder (donkerbruin), blindstempeling op voor- en achterplat : - centraal : ruitvormig stempel, niet omlijnd, strak contour, symmetrisch, plantaardig motief - buitenrand (helemaal rondom de platten): rol, omlijnd, plantaardige motieven - rug : 5 ribben, 6 rugvelden (langs beide zijden geflankeerd door een lijn in blindstempeling, ook kordeerlijnen zichtbaar op het achterplat) - maculatuur voor- en achteraan als schutblad opgenomen in de band (perkamenten handschrift met Latijnse tekst)
	Boekblok	- blanke snede - incipit : houtsnede met initiaal O
Staat	Band	in zeer goede staat, de band is recent vernieuwd
	Boekblok	- in goede staat - vlekken op buitenste pagina's - plaagschade in perkamenten schutbladen (maculatuur)
Gebruik	- aanstrepingen en onderstrepingen in rode inkt - houtsnede van initiaal O is slordig ingekleurd met rode streepjes	
Provenance- gegevens	- voorplat : rond etiket met plaatsnummer 88C5 - voordeksblad en maculatuur : rechthoekige etiketten "Colleg. Antverp. Soc. Jesu." met plaatsnummer 88C5	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING			
Standaardtitel	Extern	Liber Discipuli de eruditione Christifidelium	
Lange Titel	Titelpagina	Discipulus de eruditione christifidelium compendiosus ac omnibus perdicare volentibus perutilis cum thematibus sermonum dominicalium et de sanctis in generali ac de beata virgine	
	Colofon	Discipulus de eruditione christifidelium	
	Extern	Johannes Herolt (Polain)	
Impressum	Plaats	Colofon	Colonia [Keulen]
	Uitgever/ drukker	Colofon	Hermannus bungardt de Ketwijch [Hermann Bungart]
		Datum	Colofon
Collatie	quarto, A8 B6 A8 B4 C8 D-F4 G8 H-K4 L8 M-O4 P8 Q-S4 T8 V-Y4 Z8 Aa4 Bb4 Cc8, 150 folia met gedrukte katernnummering rechtsonder		
Opmerking	externe bron voor auteursnaam - Polain		
Inhoud	d011		
Taal	Latijn		
Typografische Kenmerken	twee kolommen, 36 lijnen, gotisch lettertype, zwarte drukinkt sprekende kopregels recto verso, op paginabreedte uitgelijnd houtgravure: drukkersmerk van Bungart op verso van laatste folium (afbeelding van de madonna met kind, en met opschrift: 'Gedruckt in Collen op deme aldenmart tzo deme wilden manne **'.)		
Referentie	ISTC nr.	ih00095200	
	Polain nr.	1917	
Bibliotheken	drie werken in België		
	meer dan 15 exemplaren globaal		
EXEMPLAARKENMERKEN			
Plaatskenmerk	RG-OLV 88.C.5 (3)		
Beschrijving	Band	afmetingen: 140x215x35 mm	
		vulleren band om houten platkernen	
		rug (vijf ribben en zes velden) heeft afgelijnde ribben en boven- en onderaan afgelijnde velden in blindstempeling	
Staat	Boekblok	platten zijn versierd met een rechthoekige kader in plantaardig motief, met in het midden van die kader een plantaardig motief in ruitvorm (plaatstempel)	
		een dubbel papieren dekblad en een perkamenten schutblad in maculatuur (Latijnse tekst – handschrift - in twee kolommen) vooraan en achteraan	
		blanke snede	
Gebruik	Boekblok	stoffen kapitaaltje bovenaan en onderaan de rug	
		watermerken	
		als nieuw (zeker recent vernieuwd), slechts eerste plooiën en krassen in leer	
Provenance-gegevens	Boekblok	dekbladen zijn kraaknet	
		zwarte wormvraat in perkamenten schutbladen	
		in de eerste twee katernen vochtschade aan de binnenkant en de bovenkant van het boekblok	
Bibliografie	Boekblok	wormvraat in het perkamenten schutblad loopt door naar de laatste pagina's van het boekblok	
		lichte gewone gebruiksschade: scheuren, inkt- en andere vlekken.	
		rubricering en lombarden in rode inkt	
Bibliografie	Boekblok	enkele glossen en onderstrepingen in bruine inkt.	
		wit rond papieren plaatsetiket op voorplat '88.C.5'	
		wit papieren plaatsetiket van het COLLEG. ANTVERP./ SOC.JESU./ op dekblad, streepjeskader	
Bibliografie	Boekblok	wit papieren plaatsetiket van het COLLEG. ANTVERP./ SOC.JESU./ op maculatuur schutblad	
		verso, bolletjeskader	
		voorlopig blanco: gaat over verdere secundaire literatuur	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	Specula omnis status vitae humanae
Lange Titel	Titelpagina	Specula omnis status humane vite
Auteur	Titelpagina	Dyonisius prior domus Carthusie in ruremund [Dionysius de Leeuwis, Carthusiensis]
Impressum	Plaats	Colofon Nueremberg [Nuremberg]
	Drukker	Colofon Petrus Wagner [Peter Wagner]
	Uitgever	Document Petrus Thanhauser [Peter Thanhauser]
	Datum	Colofon anno millesimo quadringentesimononagesimoquinto feria quarta post conversionem St. Pauli [28 januari 1495]
Collatie	quarto, [*] ⁴ a-n ⁸ o ¹⁰ , 118 folia, met katernnummering onderaan rechts tot halverwege de katern (eerste katern van 4 folia niet genummerd)	
Opmerking	externe bevestiging voor uitgeversnaam: ISTC	
Inhoud	d011	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	een kolom, 33 lijnen, gotisch lettertype, zwarte drukinkt enkele wachtletters voor lombarden	
Referentie	ISTC nr.	id00248000
	Polain nr.	1306
Bibliotheken	nog zes exemplaren in België	
	meer dan dertig exemplaren in de rest van de wereld	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88 C 6	
Beschrijving		perkamenten omslag met metalen sluiting op voorplat
	Band	perkamenten schutblad in maculatuur (Oud-Nederlandse verzen in twee kolommen) voor en achter
	Boekblok	papieren titelveldjes op rug: 'Dionysius Carthusiensis/Specula...' en 'PPs' blanco snede
Staat	Band	perkamenten omslag is losgekomen (stiksel) van boekblok in schutblad de omslag zelf is ook niet meer intact, overslag over voorsnede is grotendeels afgescheurd
	Boekblok	in vrij goede staat, een weinig vochtschade onderaan het boekblok en enkele reparaties aan folia aan de kopsnede
Gebruik	rode rubricering en lombarden en hoofdletters vele handgeschreven marginale notities in het eerste derde van het werk	
Provenance-gegevens	blauwgerand wit papieren etiket op rug '451' '9'	
	wit rond papieren etiket op voorplat '88.C.6'	
Bibliografie	papieren titelveldje op rug 'PPs'	
	wit papieren plaatsetiket 'COLLEG. ANTVERP./ Soc. Jesu./ N°' met bolletjeskader op dekblad ingekleefd papiertje 8x7 cm op dekblad met notities in Frans: 'Sur les deux feuilles de garde de ce/ volume se trouvent des extraits du / "Trojaanse oorlog" de Van Maerlandt./ Une partie de ses extraits était inconnue / avant 1869, époque à laquelle le P. Wee-/maes (<i>overschreven met een andere naam in potlood, niet leesbaar</i>) en fit la découverte. L'autre par-/tie, quoique connue depuis longtemps,/ n'en a pas moins une valeur assez/ grande. Le P. Weemaesa publié ces ex-/traits et essayé d'achever les vers coupés./ dans la revue « Noord en zuid » année 1869. (<i>daaronder nog 'sic est *Thiechempy* in potlood</i>)	
	stempel van de BIBLIOTH. DU N.D. à ANVERS op titelpagina	
Bibliografie	voorlopig blanco: gaat over verdere secundaire literatuur	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	Defensorum curatorum contra eos qui privilegiatos se dicunt. Add: Pius II: Epistola ad Ludovicum XI Francorum regem ad quassationem Pragmaticae Sanctionis
Lange Titel	Document	Defensorum curatorum contra eos qui privilegiatos se dicunt. Add: Epistola domini pii pape transmissa Ludovico X pianissimo Francorum regi ad quassationem seu de structionem sanctionis pragmatice.
Auteur	Document	Ricardus archiepiscopus Armachanus
	Extern	Radulphis, Riccardus de, Archiepiscopus Armachanus
Impressum	Plaats	Extern [Leuven]
	Uitgever/ drukker	Extern [Johannes de Westfalia]
	Datum	Extern [1483-1485]
Collatie	In 4°, a-c ⁸ d ⁶ e ⁶ , 36 folia, niet genummerd, signaturen	
Opmerking	- Lange titel en auteur : overgenomen uit incipit - impressum en standaardtitel : ISTC	
Inhoud	d010	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	1 kolom, 30 lijnen, gotisch lettertype, zwarte inkt	
Referentie	ISTC nr.	ir00001900
	Polain nr.	3296
Bibliotheken	Brussels, BR (4) ; Antwerpen, O.L.V.-College ; Leuven, Univ. copy destroyed	
	7 buitenlandse bibliotheken (zie ISTC)	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88C7	
Beschrijving	Band	- kartonnen platten : 142 x 214 mm - bekleding : lederen band - buitenrand : dubbele lijn in goudstempeling - kanten : rol, niet omlijnd, plantaardig motief
		- rug : 5 ribben, 6 rugvelden : - 2° rugveld : bruin titelschildje met goudstempeling "DE / FEN- / SOR : / CU- / RA- / TOR." - 3° rugveld : bruin titelschildje met goudstempeling : "...D : / ET:" - 1°, 4°, 5°, 6° rugveld : stervormig stempel, niet omlijnd, plantaardig motief
		Boekblok blanke snede
Staat	Band	het leder is matig beschadigd (3° rugveld is zwaar beschadigd).
	Boekblok	- Achteraan in het boekblok : 17 blanco folia, waarschijnlijk later toegevoegd want : - papier is lichter van kleur - frontsede is niet vlak - voorschutblad : rechterbovenhoek weggesneden.
Gebruik	- geen lombarden, paragraaftekens, ... aangebracht (hoewel er plaats voorzien werd) - zeer weinig gebruikssporen (fol. a2 : "thema" in de marge) - verso van het tweede voorschutblad : handgeschreven notities "Voyez la bibliothèque critique de mr. Simon tom.3.pag.389. Le catalogue du Duc de la Vallière N° 1092. Nota epistolam Pii secundi in fine."	
Provenance- gegevens	- voorplat : - rond etiket met plaatsnummer 88C7 - rechthoekig etiket : i8i5 - rug : blauwgerand ovaal etiket met opschrift "448". - voordekblad : - gedrukt ex libris (eigenaar : J.G. Michiels) : handgeschreven opschrift "De la bibliothèque du capitaine Michiels", gedrukt opschrift "MEDIO IBIS TUTISSIMUS I.G.M." - rechthoekig etiket "Colleg. Antverp. Soc. Jesu." met plaatsnummer 88C7 - fol. a2 : stempels "Biblioth. du collège N.D. d'Anvers" en "captne MICHIELS"	
Bibliografie	Linnig (1906), p. 48, 54-55	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	De vita et moribus philosophorum
Lange Titel	Document	De vita ac moribus philosophorum poetarumque veterorum (incipit)
	Colofon	De vita et moribus philosophorum
Auteur	Document	Walterus Burley (incipit)
Impressum	Plaats	Extern [Keulen]
	Uitgever/ drukker	Extern [Ulrich Zel]
	Datum	Extern [1470]
Collatie	quarto, 1 ⁸ 2 ⁶ 3-13 ⁸ 14 ¹⁰ , 112 folia zonder nummering handgeschreven foliëring vanaf fol. 15 (I tot XCVI) bovenaan in het midden van het folium sporen van handgeschreven katernnummering rechtsonder	
Opmerking	externe bron voor impressumgegevens - Polain	
Inhoud	d005	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	een kolom, 27 lijnen, gotisch lettertype, zwarte drukinkt geen wachtletters	
Referentie	ISTC nr.	ib01315000
	Polain nr.	935
Bibliotheken	enig exemplaar in België	
	nog vijf exemplaren globaal	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88.C.8 (1)	
Beschrijving	Band	afmetingen: 140x215x50 mm halflederen band (rug en hoeken) met houten platten, bekleed met gemarmerd papier. De staartkanten zijn verstevigd door pootjes, ingewerkt onder papier en leder De rug heeft zes ribben en vijf velden, elk met twee randen in goudstempeling, en de middelste drie velden doen dienst als titelveld voor de respectievelijke werken die in deze convoluut zijn samengebracht: 'WALTERUS BURLEY/DE VITA ET MORIBUS/PHILOS, ET POCTAR/ULRIC ZEL DE HANAU'/ 1467', 'WERNER ROLLEVINCK/ DE MENER SACRAM/ET VALORE MISSAR/ COLON THERHOERNEN/ 1470' en 'WERNER ROLLEVINCK/FOMUL. VIVENDI/ CANONICORUM/ COLON THER HOERNEN/ 1470' Blauw dubbel dekblad en een perkamenten schutblad vooraan en achteraan
		Boekblok blanke snede, (origineel) drie papieren klavieren (nu 2)
		Staat Band scheuren aan de kanten van de hoeken, sleet op het leer van de ribben Boekblok vochtschade, vooral aan de voorsnedekant van de folia scheur in fol. lxx
Gebruik	op perkamenten schutblad, rectozijde een langs weerszijden beschreven papieren nota in het Frans bevestigd (zie foto's) een handgeschreven inhoudstafel in het Latijn op de versozijde van het schutblad: 'In volume isto continet Bib.../ Prim. Libellus de vita et moralis.../ (enz: alle drie de werken in de convoluut zijn ingeschreven) de potloodmarkering 'Uyt' of 'Vyt', ook op verso van schutblad een uitslaand ingekleefd papier (grootte van een folium) met notities in het Frans (zie foto's) rubricering en lombarden in rode inkt een handgeschreven foliëring in rood is aangebracht vanaf het eerste f. van het eigenlijke werk, na de alfabetische index. sporen van een vroegere katernnummering zijn nog zichtbaar in de rechterbenedenhoek maar is onvolledig (afgesneden) door herinbinden van het boek. in de marge van het eerste filosofenleven dat besproken wordt, dat van Thales, zijn onderverdelingen aangebracht d.m.v. de letters A tot H.	
Provenance- gegevens	blauwgerand wit papieren etiket op rug '448' '3' wit rond papieren etiket op voorplat '88.C.8' geel papieren plaatsetiket van het 'COLLEG. ANTVERP./ Soc. Jesu./ N°' op dekblad 'Vyt' op verso van blanco perkamenten schutblad 'Bibliotheca Rubea Vallis' in inkt op eerste folium van C.8 (1) verschillende ingekleefde papiertjes met commentaar bij de verschillende werken in de convoluut	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	De venerabili sacramento et valore missarum
Lange Titel	Document	libellus de venerabili sacramento et valore missarum
Auteur	Extern	Werner Rollevinck (rug, Polain) [Werner Rolevinck]
Impressum	Plaats	Extern [Keulen]
	Uitgever/ drukker	Extern [Arnold Ther Hoernen]
	Datum	Extern [tussen februari 1471 en 1475; c.1472]
Collatie	quarto, p-r ⁸ s ⁶ , 30 folia met handgeschreven katernnummering onderaan rechts (soms afgesneden) en foliering bovenaan in het midden (van xcix tot cxxix)	
Opmerking	externe bronnen voor impressumgegevens – ISTC en Polain	
Inhoud	d012	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	een kolom, 27 lijnen, gotisch lettertype, zwarte drukinkt	
Referentie	ISTC nr.	ir00295000
	Polain nr.	3394
Bibliotheken	twee exemplaren in heel België	
	elf exemplaren in de rest van de wereld	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88 C 8 (2)	
Beschrijving	Band	zie beschrijving 88C8(1)
	Boekblok	zie beschrijving 88C8(1)
Staat	Band	zie beschrijving 88C8(1)
	Boekblok	in goede staat, geen schade
Gebruik	rubricering en lombarden in rode inkt, alsook foliering bovenaan ingeplakt papiertje 15x10cm met notities in Frans op verso van laatste folium van 88C8(1): 'Libellus de venerabile sacramento et / valore missarum/ Cet ouvrage, qui est du celebre/ chartreux de cologne Werner Rollevinck,/ a ete imprimé dans cette ville par/ Therhoernen sans indication d'année/ de nom de ville ni d'imprimeur... (zie foto)'	
Provenance-gegevens	blauwgerand wit papieren etiket op rug '448' '3'	
	wit rond papieren etiket op voorplat '88.C.8'	
	geel papieren plaatsetiket van het 'COLLEG. ANTVERP./ Soc. Jesu./ N°' op dekblad 'Vyt' op verso van blanco perkamenten schutblad verschillende ingekleefde papiertjes met commentaar bij de verschillende werken in de convoluut	
Bibliografie	voorlopig blanco: gaat over verdere secundaire literatuur	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING			
Standaardtitel	Extern	Formula vivendi canonicorum	
Lange Titel	Document	Formula vivendi canonicorum	
Auteur	Document	Rollevinck, Werner	
	Extern	Rolewinck, Werner	
Impressum	Plaats	Document	Colon [Keulen]
	Uitgever/ drukker	Document	Ther Hoernen [Arnold Ther Hoernen]
	Datum	Document	1470
		Extern	[tussen februari 1471 en 1475]
Collatie	in 4°, t ⁸ u ⁸ p ⁸ , 24 folia, met de hand genummerd (Cxxx – Cliii), signaturen (met de hand geschreven)		
Opmerking	- titel : incipit en explicit. - auteur en impressum : 4° rugveld		
Inhoud	d012		
Taal	Latijn		
Typografische Kenmerken	1 kolom, 27 lijnen, gotisch lettertype, zwarte inkt		
Referentie	ISTC nr.	ir00283000	
	Polain nr.	3383	
Bibliotheken	Antwerpen, O.L.V.-College ; Leuven, KUL FG Coll.GSM		
	11 buitenlandse bibliotheken (zie ISTC)		
EXEMPLAARKENMERKEN			
Plaatskenmerk	RG-OLV 88C8(3)		
Beschrijving	Band	- houten platten : 134 x 215 mm - bekleding : halflederen band (groen leder), bekleed met marmerpapier, hoekbekleding in leder - rug : 4 ribben (die aan beide zijden geflankeerd worden door een lijn (opgebouwd uit kleine boogjes) in goudstempeling, ook kordeerlijnen zichtbaar), 5 rugvelden: - 2° rugveld : goudstempeling : "WALTERUS BURLEY / DE VITA ET MORIBUS / PHILOS, ET POCTAR / ULRIC ZEL DE HANAU / 1467" - 3° rugveld : goudstempeling : "WERNER ROLLEVINCK / DE MENER SACRAM / ET VALORE MISSAR / COLON THER HOERNEN / 1470" - 4° rugveld : goudstempeling : "WERNER ROLLEVINCK / FORMUL VIVENDI / CANONICORUM / COLON THER HOERNEN / 1470" (dit is het werk dat in deze fiche besproken wordt) - pootjes aan de onderkant van het boek (twee op elke platkant) - blauw dubbel dekblad, perkamenten schutblad vooraan en achteraan	
		Boekblok	- geverfde snede (geel) - twee klavieren, aangebracht bij het tweede en derde onderdeel van het convoluut
Staat	Band	- in goed staat - lichte slijtagesporen op kanten en ribben	
	Boekblok	- in goede staat - de verf op de snede (geel) is bijna niet meer zichtbaar - scheur in fol. lxx	
Gebruik	- paragraaftekens, aanstrepingen en lombarden in rode inkt - verwijzingen naar auteurs of andere werken zijn onderlijnd met rode inkt - de folia zijn genummerd : bovenaan centraal staan Romeinse cijfers in rode inkt, die doorlopen over de drie werken die in de band zijn opgenomen. Het derde deel begint bij fol. CXXX - perkamenten voorschutblad (verso) : handgeschreven inhoudstafel - sporen van katernnummering zijn nog zichtbaar in de rechter benedenhoek - Achter het eerste schutblad zit een notitieblad mee ingebonden met daarop informatie over de inhoud van de band. Dezelfde tekst staat geschreven op een blaadje dat op het schutblad werd gekleefd. De tekst luidt als volgt : "<i>Vide Panzer editiones Norimbergenses, Seemüller, Le premier traité, liber de vita ac moribus philosophorum est l'édition originale, elle a été exécutée par Zel de Hanan vers 1468. Ce livre est de la plus grande rareté. Voyez le catalogue des livres du Duc de (la) Vallière N°5588 et seqq. Le quatrième catalogue des couven(t)s supprimés N°2401. Il est singulier que Mr de Bure qui a eu de si grandes connaissances dans l'histoire littéraire, n'ait point connu les éditions d'Ulric Zel de Hanan, il n'en donne pas une seule dans</i>		

la bibliographie instructive. Il faut croire qu'il n'y a pas eu l'occasion de les connaître, et cela l'a fait tomber dans l'erreur au N°575 de la bibliographie, où parlant du dispositorium moriendi de Nijder qu'on avait annoncé comme une des premières productions de l'imprimerie, il dit être plus porté à croire que c'est une édition faite à Paris par Gering l'année 1470. En quoi il y a une double méprise, car premièrement les caractères de Gering sont absolument différents de ceux d'Ulric Zel; et en second lieu il existe effectivement une édition du dispositorium moriendi exécutée à Cologne par Ulric Zel vers 1468, que je possède; elle est exécutée ainsi que le manuale confessorum, et le traité de Lepra morali que je possède également, avec les petits caractères de cet imprimeur; les mêmes avec lesquels il a exécuté le livre 'De singularitate Clericorum', celui 'De vita et moribus philosophorum', Le 'Speculum Isidori de Summo bono', La somme de St. Thomas, le livre de St. Augustin 'De vita beata', l'instruction des Confesseurs par Antonin et autres ouvrages. Le second et troisième traité, Libellus de venerabili Sacramento et Formula vivendi Canonicorum sont aussi des éditions originales ou premières éditions des ces traités exécutées à Cologne vers 1472 par Ther Hoernen. Vide Biblioth. Coloniensem Wernerus Rollevinck

- de aanvang van elk onderdeel van het convoluut werden notitieblaadjes mee ingebonden of aangeplakt op de versozijde van het vorige blad. Bij het betreffende onderdeel zijn de volgende bemerkingen te vinden : "*Cet ouvrage, formula vivendi Canonicorum, est de Werner Rollevinck de Laer, Vide Bibliothecam coloniensem page 315. La peroraison qui se trouve à la fin, est d'un chanoine de munster, comme on peut voir ibidem. Cet ouvrage a été imprimé à Cologne par Arnoul Ther Hoernen sans indication d'année, de nom de ville ni d'imprimeur.*" Vervolgens werden enkele regels doorstreept. "*C'est à cet imprimeur, que Rollevinck, qui demeurait à Cologne a confié ses ouvrages pour être imprimés, c'est ainsi que nous voyons, que Ther Hoernen a imprimé le facsimilis temporum, formulam vivendi canonicorum, La legende de Saint Servais, évêque de Tongres, libellum de Venerabili Sacra mento et Valore missarum, et beaucoup d'autres. Toutes ces éditions faites par Ther Hoernen sont les éditions originales. Vide bibliothecam Coloniensem ibidem*"

Provenance-gegevens	- voorplat : rond etiket met plaatsnummer 88C8 - rug : blauwgerand ovaal etiket "448 / 3" - voordeksblad : rechthoekig etiket "Colleg. Antverp. Soc. Jesu." met plaatsnummer 88C8 - voorschutblad (verso) : handgeschreven "Vyt" in potlood - eerste tekstblad van 88C8(1) : - stempel "Biblioth. du collège N.D. d'Anvers" - handgeschreven "Bibliotheca Rubea Vallis"
Bibliografie	- Blogie (1982), kol. 655-656 en 873-874 - Machiels (2000), p.13 - Janssens, Persoons (1989), p.39-40

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	Manuale confessorum. Add: Dispositorium moriendi (H 11828*)
Lange Titel	Document	Manuale confessorum (incipit); Dispositorium moriendi (incipit)
	Colofon	Manuale confessorum; Dispositorium moriendi
Auteur	Document	Johannes Nider (incipit) ; Johannes Nyder (incipit)
	Colofon	Johannes Nider; Johannes Nyder
Impressum	Plaats	Extern [Keulen]
	Uitgever/ drukker	Extern [Ulrich Zel]
	Datum	Extern [c. 1470]
Collatie	quarto, 13 katernen van 8 folia, 104 folia zonder gedrukte nummering handgeschreven foliëring rechtsboven, vanaf het eerste folium tot het 104 ^{de} (nummering loopt door in 88.C.9(2)) sporen van handgeschreven katernnummering rechtsonder (loopt ook door in 88.C.9(2))	
Opmerking	externe bron voor impressumgegevens – Polain er bestaat een variant (zie Pol. 2852A)	
Inhoud	d012	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	een kolom, 27 lijnen, gotisch lettertype, zwarte drukinkt geen wachtletters	
Referentie	ISTC nr.	in00177000
	Polain nr.	2852
Bibliotheken	vier werken in België meer dan 20 exemplaren globaal	

EXEMPLAARENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88.C.9 (1)	
Beschrijving	Band	afmetingen: 145x230x63 mm Halflederen band (rug, hoeken) met houten platkernen, bekleed met gemarmerd papier. Zes ribben, vijf velden, met elk twee randen in goudstempeling. Het tweede veld is het titelveld met de naam van de auteur en van de drie tractaten in goudstempeling: 'Joann Nider/ MANUALE CONFESSOR/DISPOSITOR MORIENDI/ LEPRAE MORALIS'. Blauw dubbel dekblad en dubbel schutblad (aan een zijde aan het dekblad gekleefd) vooraan en achteraan
	Boekblok	Blanke snede, sporen van de aanwezigheid van een klavier (een papieren, waarschijnlijk, zoals er nog twee zijn op het eerste f. van de andere twee tractaten in de convoluut) op het eerste f. watermerken aanwezig (gevorkte P)
Staat	Band	lichte beschadiging van leer en papier (scheuren op de kanten van de hoeken en sleet op ribben)
	Boekblok	Beschadiging van het eerste f. door loskomen van het eerste klavier. Gebruiksvlekken en inktvlekken, sporadisch lichte vochtschade.
Gebruik	op schutblad vooraan handgeschreven nota's in het Frans: 'Les trois traités suivants de Nyder paraissent être des premiers temps de l'imprimerie: voyez le Catal. de Mr. De*oze pag. 31 N. 153. Mr. DeBurre ne leur donne pas le une antiquité si reculée, mais parait plus porté à les croire d'une édition de Paris, faite par Ulric Gering : il est vrai que cet artiste ait imprimé ces traités à Paris en 1473 en petit folio, mais ceux ci sont petit quarto. ainsi il ne peut avoir indiqué ces présents exemplaires. Il en existe encore deux exemplaires à Paris : l'un à la Sorbonne et l'autre à Ste Genevieve. Brunet semble indiquer que l'imprimeur des éditions petit quarto serait Ulric Zel.' rubricering en lombarden in rode inkt De eerste hoofdletter van het werk is geïllustreerd met paarse en zwarte inkt Enkele sporadische handgeschreven aantekeningen in de marges (vb. fol. 42 en 45) Het is met de hand gefolieerd rechts bovenaan van 1 tot 104, sporen van een handgeschreven katernnummering zijn nog zichtbaar rechts onder (van de bladspiegel gesneden bij een nieuwe inbinding van het werk?)	
Provenance-gegevens	blauwgerand wit papieren etiket op rug '448' '2' wit rond papieren etiket op voorplat '88.C.9' geel papieren plaatsetiket van het 'COLLEG. ANTVERP./ Soc. Jesu./ N°' op dekblad handgeschreven 'Bibliothecae Rubeae Vallis' op fol. 1	

Bibliografie

stempel van de BIBLIOTH. DU COLLEGE N.D. à ANVERS op fol.1

voorlopig blanco: gaat over verdere secundaire literatuur

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	De morali lepra
Lange Titel	Document	Tractatus de morali lepra
	Colofon	tractatus de lepra morali
Auteur	Document	Johannes Nider
	Colofon	Johannes Nyder
Impressum	Plaats	Extern [Keulen]
	Drukker	Extern [Ulrich Zel]
	Datum	Extern [c. 1470; voor 10 oktober 1470]
Collatie	quarto, [o-z] ⁸ [fi] ⁸ , 104 folia zonder gedrukte nummering handgeschreven katernnummering onderaan rechts (o-fi), handgeschreven foliëring rechtsboven (van 105 tot 208)	
Opmerking	externe bronnen voor impressumgegevens: resp. Polain en ISTC	
Inhoud	d011	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	een kolom, 27 lijnen, gotisch lettertype, zwarte drukinkt geen wachtletters	
Referentie	ISTC nr.	in00188000
	Polain nr.	2862
Bibliotheken	zes exemplaren in België	
	meer dan twintig exemplaren in de rest van de wereld	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88 C 9 (2)	
Beschrijving	Band	zie beschrijving 88 C 9 (1)
	Boekblok	zie beschrijving 88 C 9 (1)
Staat	Band	zie beschrijving 88 C 9 (1)
	Boekblok	goede staat, geen vochtschade, wel geen soepele inbinding
Gebruik	rode rubricering en hoofdletters en lombarden regelmatig korte marginale noten	
Provenance-gegevens	blauwgerand wit papieren etiket op rug '448' '2'	
	wit rond papieren etiket op voorplat '88.C.9'	
	geel papieren plaatsetiket van het 'COLLEG. ANTVERP./ Soc. Jesu./ N°' op dekblad	
	notities in Frans op blanco schutblad vooraan het boekblok: (zie foto's)	
Bibliografie	stempel van de BIBLIOTH. DU N.D. à ANVERS op eerste bedrukte folium, alsook handgeschreven notitie: 'Bibliothecae Rubeae Vallis'	
	voorlopig blanco: gaat over verdere secundaire literatuur	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING			
Standaardtitel	Extern	Compendium theologiae veritatis	
Lange Titel	Document	Compendium theologicæ veritatis	
	Colofon	Compendium theologicæ veritatis	
Auteur	Colofon	Albertus Magnus	
Impressum	Plaats	Colofon	Venetiis [Venetië]
	Uitgever/ drukker	Colofon	Christoforus Arnoldus Alamanus
	Datum	Colofon	1476 die 5 aprilis [5 april 1476]
Collatie	in 4°, 160 folia, geen nummering, geen signaturen		
Opmerking	Extern : ISTC		
Inhoud	d011		
Taal	Latijn		
Typografische Kenmerken	2 kolommen, 35 lijnen, gotisch lettertype, zwarte inkt		
Referentie	ISTC nr.	ia00232000	
	Polain nr.	niet in Polain	
Bibliotheken	Antwerpen, O.L.V.-college (staat niet in ISTC)		
	92 buitenlandse bibliotheken (zie ISTC)		
EXEMPLAARKENMERKEN			
Plaatskenmerk	RG-OLV 88C12		
Beschrijving	Band	- houten platten : 138 x 205 mm - bekleding : groene halflederen band, bekleed met marmerpapier, lederen hoekbekleding - rug : 3 ribben (die elk aan beide zijden geflankeerd worden door een lijn (opgebouwd uit boogjes) in goudstempeling), 4 rugvelden : - 2° rugveld : goudstempeling : "S. Albert Ma/ COMPENDIUM / THEOL. VERITATIS" - 4° rugveld : goudstempeling : "VENET. ARNOLD / ALAMAN./1476" - voor- en achterdeksblad : marmerpapier	
		Boekblok	blanke snede
		Staat	Band
	Boekblok	in goede staat, ongelijkmatige snede	
Gebruik	- Lombarden, onderstrepingen, aanstrepingen en paragraaftekens in rode inkt - Bij de aanvang van elk liber : rode sierinitiaal met een kleine miniatuur in zwarte inkt - Op het voorschutblad staan notities met informatie over de inhoud van de band: "<i>Voyez touchant cette belle édition du Compendium theologica Veritatis le Dictionnaire Bibliographique choisi du quinzième siècle par de la Serna Santander N°47. Mais comme il paraît, que M. de la Serna n'en a vu aucun exemplaire, nous allons en donner une courte description, et rectifier en même temps ce qu'il dit de cette première édition. 160 feuillets composent la totalité du volume, qui est imprimé sur deux colonnes, avec des caractères semi-gothiques dont on prétend que Nicolas Jenson s'est servi le premier à Venise. Il n'y a ni chiffres, ni reclaims ni signatures; ni lettres initiales, mais il s'y trouvent des sommaires à la tête des chapitres. La forme des chiffres arabes, dont l'imprimeur s'est servi pour numérotter les chapitres est celle dont nous nous servons aujourd'hui. Notre exemplaire qui est joliment enluminé, est de la plus belle conservation.</i>"		
Provenance- gegevens	- voorplat : rond etiket met plaatsnummer 88C12 - rug : blauwgerand ovaal etiket "448 / 8" - voordeksblad : rechthoekig etiket "Colleg. Antverp. Soc. Jesu." met plaatsnummer 88C12 - eerste bedrukte bladzijde : stempel "Biblioth. du collège N.D. d'Anvers"		

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	Decretum (cum apparatu Bartholomaei Brixiensis)
Lange Titel	Document	Decretum
	Colofon	decretum
Auteur	Extern	[Gratianus]
Impressum	Plaats	Colofon 'Venetijs' [Venetië]
	Uitgever/ drukker	Colofon Petrus Cremonensis dictus Veronensis de Plasijs [Petrus Cremonensis de Plasiis]
	Datum	Colofon M.cccc lxxxiiij die XXV Ianuarij [25 januari 1483]
Collatie	quarto, A-I ¹² k ⁸ L-Y ¹² AA ¹² BB ⁸ a-x ¹² y ⁸ z ⁸ , 548 folia met katernnummering rechtsonder tot halfweg de katern	
Opmerking	externe bron voor auteur - Polain	
Inhoud	d011	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	twee kolommen met glossen (twee geïntegreerde kolommen per bladspiegel), 49-50 lijnen tekst en 59-60 lijnen glossen, gotisch lettertype, zwarte en rode drukinkt sprekende kopregel recto verso, pagina-uitgelijnd, in rode inkt rubriceringstekens en kleine lombarden in rode inkt wachtletters aan het begin van een hoofdstuk voetnootletters in superscript in de hoofdtekst, verwijzend naar glossen	
Referentie	ISTC nr.	ig00373000
	Polain nr.	1679
Bibliotheken	enig exemplaar in België	
	meer dan 35 exemplaren globaal	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88D1	
Beschrijving		afmetingen: Volleren band met houten platkern. Het leder is versierd met uitgebreide motieven in blindstempeling: geometrische kaders met daarin kleine motieven (bloem, lelie) (rolstempel en plaatstempel)
	Band	De rug telt vier brede echte ribben en twee smalle valse, en zeven velden. Het titelveld is recenter dan de rest van de band en heeft de titel en datum van het werk in goudstempeling: 'CONCORDANTIA/CANONUM/1483' De metalen bevestigingspunten van twee sloten over de snede zijn terug te vinden op voorplat en achterplat, de rest van de sloten ontbreekt. Een perkamenten dekblad bedekt de binnenkant van de platten vooraan en achteraan en een blanco papieren schutblad gaat het eerste (blanco) f. van het werk vooraf.
	Boekblok	blanco snede
Staat	Band	Het leder van de band is beschadigd door vocht, wormen, droogte (scheuren) en onvoorzichtig gebruik (krassen, gebroken op de randen van de rug), en de bindingen liggen bloot daar waar platten overgaan in de rug. De perkamenten schutbladen komen los van de platten. de uiterste f. van het werk vertonen schade door verkleving omwille van waterschade (bv. stuk van het Registrum is onleesbaar geworden, kleeft aan voorlaatste f.). De middenste folia vertonen ook tekenen van vochtschade, maar vooral aan de randen.
	Boekblok	De blauwe inkt van de hoofdletters begint een groene uitslag aan de andere kant van het folium teweeg te brengen (inktvaart) De laatste katern is losgekomen van de rest van het boekblok, en vertoont zwaarder gebruikssporen zoals kreuk en scheuren dan de rest van het boekblok.
Gebruik	handgeschreven noten op blanco schutblad: 'C' en 'bargogni*' (zie foto's) in zwarte inkt handgeschreven noten op blanco titelblad: 'hic deferit t optey lepey a G' in zwarte inkt, doorstreept met roestbruin potlood (zie foto's) en een kruis, ook doorstreept met hetzelfde potlood handgeschreven nota 'bondtjij/ Vondtjij 1483' op fol. A 2 Grotere lombarden zijn met de hand aangebracht in blauwe inkt, en de eerste hoofdletter van het werk is versierd met illustraties in verschillende tinten groene en rode inkt. Weinig of geen handgeschreven nota's zijn aangebracht in het eigenlijke werk	
Provenance- gegevens	blauwgerand wit papieren etiket op rug '450' '39' op de rug	
	wit rond papieren etiket op voorplat '88.D.1' geel papieren plaatsetiket van het 'COLLEG. ANTVERP./ Soc. Jesu./ N°' op vdb	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	Vitae sanctorum patrum, sive Vitas patrum
Lange Titel	Document	Vitae Sanctorum patrum
Auteur		Anon. (Hieronymus?)
Impressum	Plaats	Extern [Keulen]
	Uitgever/ drukker	Extern [Konrad Winters]
	Datum	Extern [voor 20 september 1479]
Collatie	folio, 1-4 ¹⁰ 5-6 ⁸ 7-11 ¹⁰ 12 ⁶ 13 ⁶ 14-16 ¹⁰ 17 ⁸ 18 ⁶ , 162 folia, geen enkele nummering	
Opmerking	externe bron voor impressum - Polain	
Inhoud	d010	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	twee kolommen, 41-42 lijnen, gotisch lettertype, zwarte drukinkt geen wachtletters	
Referentie	ISTC nr.	ih00201000
	Polain nr.	3991
Bibliotheken	twee werken in België	
	15tal exemplaren globaal	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88.D.2	
Beschrijving	Band	afmetingen: halfleren band goudstempeling op rug (rolstempel) en groen leren titelveld marmerpapier om platten blauw dubbel dekblad vooraan en achteraan, een blanco wit schutblad vooraan en achteraan
	Boekblok	gemarmerde snede
Staat	Band	scheuren in leer van de band op scharnieren
	Boekblok	vochtschade (uitgelopen rubriceerinkt), de laatste folia zijn bruin verkleurd doch nog goed leesbaar.
Gebruik	rubricering in rode inkt, zeer lichte – haast enkel de contouren van – lombarden en hoofdletters hier en daar marginale notities in zwarte inkt twee ingekleefde papiertjes met commentaar bij het werk voor het eerste bedrukte folium; het eerste 25x8,5 cm, het tweede 'uitslaand' 16,5x21 cm (zie foto's)	
Provenance- gegevens	blauwgerand wit papieren etiket op rug '449' '37' wit rond papieren etiket op voorplat '88.D.2' geel papieren plaatsetiket van het 'COLLEG. ANTVERP./ Soc. Jesu./ N°' op dekblad stempel van de BIBLIOTH. DU COLLEGE N.D. à ANVERS op eerste bedrukte folium	
Bibliografie	voorlopig blanco: gaat over verdere secundaire literatuur	

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING			
Standaardtitel	Extern	Dialogorum libri quattuor	
Lange Titel	Document	libri quattuor Dyalogorum	
Auteur	Document	Gregorius I, Pont. Max	
Impressum	Plaats	Extern	[Keulen]
	Uitgever/ drukker	Extern	[Ulric Zell]
	Datum	Extern	[c.1473]
Collatie	In 2°, 1-7 ¹⁰ 8 ¹² , 82 folia, niet genummerd, geen signaturen		
Opmerking	De gegevens van het impressum zijn afkomstig uit ISTC. Titel en auteur staan vermeld in het incipit.		
Inhoud	d010		
Taal	Latijn		
Typografische Kenmerken	2 kolommen, 37lijnen, gotisch lettertype, zwarte inkt		
Referentie	ISTC nr.	ig00400000	
	Polain nr.	1699	
Bibliotheken	Brussels, BR ; Antwerpen, O.L.V.College		
	10 buitenlandse bibliotheken (zie ISTC)		
EXEMPLAARKENMERKEN			
Plaatskenmerk	RG-OLV 88D3(1)		
Beschrijving	Band	- kartonnen platten : 277 x 202 mm - bekleding : halflederen band, marmerpapier met opvallende diagonale strepen - rug : 5 ribben (die aan beide zijden begrensd worden door een 2 of 3 lijnen in goudstempeling), 6 rugvelden : - 2° rugveld : zwart titelschildje "S.Gregorii DYALOGI 1470" in goudstempeling - 3° rugveld : zwart titelschildje "DE GESTIS B.B.TRIUM REGI ALBERTI MAGN. IN EVAG. EPIPH ITEM S. AUGUST. 1478" in goudstempeling - donkerblauw voor- en achterdeksblad	
	Boekblok	- gemarmerde snede (blauw, geel, rood), één klavier - opvallend watermerk zichtbaar op het laatste blad (anker). Verderop in de band (laatste blad van 88D3(2)) is een ander watermerk zichtbaar (ossekop).	
Staat	Band	- in goede staat - rug : enkele gaatjes en lichte slijtagesporen	
	Boekblok	- in zeer goede staat - lichte plaagschade : - achterschutblad: schade door insecten - onderaan in de frontmarge van 88D3(2): schade door knaagdieren	
Gebruik	- Paragraaftekens, aanstrepingen en lombarden, enkel in rode inkt, vaak nogal slordig. - De namen 'Gregorius' en 'Petrus' werden op verschillende plaatsen in de tekst niet gedrukt, maar met de hand aangebracht in rode inkt. - Vooraan in het boekblok is een notitieblad mee ingebonden (recto en verso : zie bijlage 1 en 2). - Op de eerste rectozijde van het netto boekblok werd in de middenmarge een blaadje aangeplakt waarop (een groot deel van) de custoden uit dit boek staan vermeld ("istorum. quadam. amore. iacebat. unde. ejus. ut ne. hane. est. ut per. res mira. et de. hora. clamore. sic quo. suscepit. quem habeant. separat. sed. quia. superius. Justiniani. non possem ... Sunt hic custodes seu reclamina libri, cui titulus 'Dialogorum Gregorii pape libri quattuor'. Colonia Ulric Zel de Hanan circa 1470. in folis de 81 feulletts, edition originale"). Let wel : deze custoden staan in het werk zelf niet expliciet vermeld.		
Provenance- gegevens	- voorplat : rond etiket met plaatsnummer 88D3 - voordeksblad : rechthoekig etiket "Colleg. Antverp. Soc. Jesu." met het plaatsnummer 88D3 - rug : blauwgerande ovale etiketten "449 32" en "d" - eerste tekstblad : stempel "Biblioth. du collège N.D. d'Anvers" - Over het notitieblad dat vooraan in de band werd opgenomen (zie bijlagen 1 en 2), staan verticaal in grote sierlijke letters enkele woorden geschreven ("Aan mijnheer De heer den Raed Douglas tot Mechelen")		
Bibliografie	Duerloo, Janssens (1992-1994), deel 1, p. 715-716		

Bijlage 1

Lubek, autre celebre imprimeur du quinzième siècle, y a imprimée en 1499, nous en fournit la preuve. Il primus typographia inventor, dit este folis 312, civis fuit moguntinus Moguntia autem dicta ars primo Coloniam deleta est, postmodum argentinam, ac deinceps Venetias. Initium et progressum huius artis narravit mihi honorabilis magister Ulricus Zel de Hanan, impressor Colonia hoc ipso adhuc tempore anno 1499, cuius beneficio ars haec Coloniam relata est.

Ce passage, que nous avons donné ici selon la traduction de M Meerman insérée dans ses origines typographique tome 2 page 108, fait naître ces deux reflexions. I. Que l'art de l'imprimerie ayant été porté d'abord de Mayence à Cologne, puis à Strasbourg, et enfin à Venise, il est probable, que les presses de Zel ont déjà roulé dans la ville de Cologne en 1463. II. que cet artiste ayant à peu près exercé son art pendant quarante ans, en nombre prodigieux d'ouvrages doit être sorti de ses presses. Ses éditions cependant, quelques nombreuses qu'elles aient été, ont été inconnues à Maittaire, à Orlandi, à De Bure, et aux autres bibliographes. M. Meerman est le premier, qui dans ses origines typographiques tome 1 page 58 et 59 nous en ait fait connaître quelques unes : le catalogue des livres du duc de le Valliere, qui a paru en 1783, nous en a fait connaître beaucoup davantage.

Ulric Zel s'est servi de deux sortes de caracteres, grands et petits, les uns et les autres d'une forme gothique. Les grands ressemblent exactement aux Caracteres, avec lesquels Fust et Schoyffer ont executé en 1462 la fameuse Bible de Mayence, sauf que dans les lettres majuscules B.L.M.N. et Y. on remarque quelques differences. Les petits ressemblent comme nous le disons ailleurs, à ceux de Homburch, et ils sont infiniment plus beaux que les petits caracteres de Fust et Schoyffer, dont nous aurons l'occasion de parler ci-après.

L'edition des Dialogues de Saint Grégoire, que nous annonçons ici, et qui est l'édition originale, a été executée avec les gros caracteres de Zel sur deux colonnes, dont celles qui sont entières ont 37 lignes; elle est sans chiffres, reclames, signatures et lettres initiales; les lettres initiales des livres et des chapitres ont été ajoutées en rouge; l'imprimeur n'y a employé que le point, et les deux points; on trouve à la tête de Volume une courte analyse de tout l'ouvrage, dont voici les premiers mots : Istorum librorum quatuor dyalogorum beati gregorii pape in hoc consistit effect; ces mots sont suivis de la table des chapitres du premier livres; le texte commence au recto du second feuillet par cette ligne : Vadam die dominum mi, et il finit au verso du 81e feuillet par celles-ci : Explicit liber quartus dyalogorum gregorii

C'est cette diction, qu'un imposteur a voulu faire passer, au moyen d'une fausse souscription, qu'il avait mise au bas d'un exemplaire, comme [...] ont été faite à Strasbourg en 1458 par Jean Güttenberg, le premier inventeur de l'imprimerie. Voyez la bibliotheque curieuse de M. Clement tome 4 page 275. Vindicia typographica pag.40. Meerman origines typographica tom.2.pag. ih. Schelhoren Diatribe preliminaris a) librum Cardinalis quinzini pag.22 Wurthwein Bibliotheca Moguntina pag.58

Bijlage 2 (verso van bijlage 1)

Beati Gregorii Pape Dyalogorum libri quatuor. absque anno loco et typographi nomine /: sed Colonia typis Ulrici Zel de Hanan :/ in fol.

Ulric Zel, natif de Hanan dans la Franconie, a été l'un des plus fameux imprimeurs du quinzième siècle. Il a été l'un de ceux qui ont travaillé dans l'imprimerie de Jean Fust et de Pierre Schoyffer à Mayence, jusqu'à l'époque que les ouvriers de ces deux hommes celebres ont été chassés de cette ville avec la plus grande partie de ses habitants. Cette expulsion a eu lieu le 28 octobre 1462, jour que la ville de Mayence a été prise par les troupes de son propre archeveque, pillée et saccagée ensuite d'une maniere effroyable. On peut voir dans l'ouvrage de l'Abbé Trithème qui a pour titre Annales Hirsaugienses, tome 2 p.453 et 454, la maniere atroce avec laquelle les habitants de cette ville ont été traités par le vainqueur. Après cet événement desastreux l'art d'imprimeur des livres, que les imprimeurs Mayeneois avaient exercé jusqu'alors dans le plus grand secret, a été divulgué par ces mêmes ou dans plusieurs contrées de l'Allemagne et de l'Italie. C'est ce qui est attesté par la souscription suivante, que Jean Schoyffer, fils de Pierre, a mise à la fin du livre sorti de ses presses, et ayant pour titre Joannes Trithemii Breviarium Historia Francorum.

// impressum et completum est presens Chronicorum apud anno domini MDXV in Vigilia Margareta Virginis in nobili famosaque urbe Moguntina, huius artis impressoria inventrice prima, par Joannem Schöffer nepotem quondam honesti viri joannis Fusth civis moguntini ... qui tandem imprimandi artem proprio ingenio excogitare specularique capit anno dominica nativitatis 1450 ... anno autem 1452 perfecit, deduxitque eam divina favente gratia in opus imprimandi, opera tamen ac multis necessariis adinventionibus Petri Schöffer de Gernsheim ministri sui filii adoptivi, cui etiam filiam suam Christinam Fusthinam pro digna laborum multarumque adinventionum remuneratione nuptui dedit. Retinerunt autem hi duo iam praeominati Joannes Fusth et Petrus Schöffer hanc artem in Secreto, omnibus ministris ac familiaribus eorum, ne illam quoque modo manifestarent, jurejurando adstrictis : qua tandem de anno domini 1462 per eosdem familiares in diversas terrarum provincias divulgata, haud parvum sumpsit incrementum.

Ulric Zel, dont nous venons de parler, est celui qui a porté alors cet art de Mayence à Cologne. La Chronique de cette dernière ville, que Jean Koelhof de (hier breekt de tekst af)

Le père Brann les a fait graver, et on peut les voir dans son ouvrage dont nous avons donné le titre à la tête de ce catalogue. Les petits dont M Meerman nous a donné un échantillon dans ses origines typographiques tome 2 page 220, ressemblent comme nous le disons ailleurs.

caractères, que cet imprimeur a imprimé à Deventer Raymundi de Sabunde medicina doctoris theologia naturalis, sive liber [...]turarum.

Bijlage 3:

Notandum hic

que la signature de ce livre commence par A2 et que pour celà il ne laisse pas d'être complet : car il est a remarquer que les anciens imprimeurs laissaient ordinairement le premier feuillet en blanc qui était destiné à recevoir en miniature ou les armoiries de l'acquéreur, ou quelque autre ornement. Cela se prouve par des éditions anciennes, où il se trouve à la fin un Registre des signatures, appelé 'regestrum' ou 'registrum chartarum', et dans lequel il est marqué : prima vacat ou prima alba. Voyez l'esprit des journaux mai 1782 pag.29i. ici on voit visiblement, que le premier feuillet en blanc est le même papier, que celui qui a servi a l'impression. Comme il ne se trouve pas dans ce livre des reclames, c'est une marque, qu'il a été imprimé dans les premières années, que Jaques de Breda a établi son imprimerie à Deventer. Vide Orlandi pag.i5i et 337.

BIBLIOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Standaardtitel	Extern	Liber de gestis et translatione trium regum. Add: De festo die epiphaniae; Sermones de epiphania domini
Lange Titel	Document	Trium magorum ymo verius trium regus (incipit 1) Super Mathaei evangelium notula de festo die (incipit 2) Sermo de epiphania domini (incipit 3)
	Colofon	Liber de gestis ac trina trium regum translatione (colofon 1) Evangelium super festo epiphaniae domini (colofon 2) Sermo de epiphania domini (colofon 3)
Auteur	Document	Albertus Magnus (incipit 2) Augustinus (incipit 3)
	Extern	Johannes van Hildesheim, daarbij : Albertus Magnus, en : S. Augustinus (Polain)
	Colofon	Albertus Magnus (colofon 2) Augustinus (colofon 3)
Impressum	Plaats	Extern [Keulen]
	Uitgever/ drukker	Colofon Johannes Guldenschaff de Moguncia [Johannes Guldenschaff]
	Datum	Colofon M.cccc.lxxviii [1478]
Collatie	folio, 1 ¹⁰ 2-5 ⁸ 6 ⁶ 7 ⁸ , 56 folia zonder enige nummering	
Opmerking	externe bron voor auteur- en impressumgegevens - Polain	
Inhoud	d011	
Taal	Latijn	
Typografische Kenmerken	twee kolommen, 37 lijnen, gotisch lettertype, zwarte drukinkt geen wachtletters	
Referentie	ISTC nr.	ij00337000
	Polain nr.	2289
Bibliotheken	vier werken in België	
	8 exemplaren globaal	

EXEMPLAARKENMERKEN

Plaatskenmerk	RG-OLV 88D3(2)	
Beschrijving	Band	afmetingen: halfleren band met kartonnen platkernen platten zijn bekleed met bruin-groen-rood gemarmerd papier rug heeft vijf ribben en zes velden, waarvan twee groenleren titelvelden met in goudstempeling: 'S. Gregorii/DIALOGI/1470' en 'DE GESTIS/ BB. TRIUM REGU/ALBERTI MAGNI/ IN EVAG. EPIPH/ ITEM S. AUGUST/ 1478' elk rugveld is afgelijnd bovenaan en onderaan in goudstempeling (rolstempel/fileetstempel) een blauw dubbel dekblad vooraan en achteraan bekleedt de platten vooraan een dubbel blanco schutblad (aan db gekleefd) voor het boekblok, achteraan idem na het boekblok
	Boekblok	geel-blauw-roze gemarmerde snede, een papieren klavier aan het begin van 88D3(2), verschillende watermerken waaronder een dubbele sleutel, een schelp met een kruis onder, een ossenkop (met twee neusgaten) met een kruis boven
Staat	Band	goede staat van de platten, lichte beschadiging van hoeken en kanten het leer van de rug vertoont sporen van wormvraat en is afgesleten op scharnieren en ribben
	Boekblok	lichte vlekken van vochtschade, schade door knaagdieren aan vijftien folia (tekst niet geraakt), beginnende inktvraat aan blauwe inkt
Gebruik	Twee losse papiertjes tussen het eerste f. van het werk van Hildesheim en het vorige werk bevatten nota's in het Frans over de werken: 'Guldenschaff a imprimé ce meme ouvrage en 1477. et les deux éditions sont absolument différentes, vu la différence qui se trouve entre les inscriptions, les souscriptions et le nombre des lignes. Voyez catalogue du duc de Valiere N. 4773. Meerman origines typographica tome 2 pag. 97.' 'S. Gregorii Dialogi 1470 // de Gestis // B.B. trium Regum // Alberti magni in Evang. Epiphan.// item S. Augustini//1478' Het werk is met de hand gerubriceerd in rode inkt. Lombarden in rode en blauwe inkt. De eerste letter van De Gestis is versierd met illustraties in blauwe, bruine en groene inkt.	

	geen notities in het eigenlijke werk
Provenance-gegevens	blauwgerand wit papieren etiket op rug '449' '32', en een tweede 'd' wit rond papieren etiket op voorplat '88.D.3' geel papieren plaatsetiket van het 'COLLEG. ANTVERP./ Soc. Jesu./ N°' op dekblad stempel van de BIBLIOTH. DU COLLEGE N.D. à ANVERS op eerste folium van 88D3(1) de handgeschreven notitieblaadjes met Franse commentaar
Bibliografie	<i>voorlopig blanco: gaat over verdere secundaire literatuur</i>